

L'Agrest

INFO trimestral del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

01

CANVI CLIMÀTIC:
L'OBSERVATORI DE
LA DESERTIFICACIÓ

03

BRIGADES DE
MANTENIMENT I
CONSERVACIÓ

04

COMUNICACIÓ I
DIVULGACIÓ

06

PROJECTE DE
REINTRODUCCIÓ
DEL CREBALÒS

08

COL·LABORACIÓ

CANVI CLIMÀTIC: L'OBSERVATORI DE LA DESERTIFICACIÓ

Una de les conseqüències més clares del canvi climàtic assenyala un augment de la desertificació del territori, que és la degradació de les terres de zones àrides i semiàrides resultant de diversos factors, com ara les variacions climàtiques i les activitats humanes.

La Comunitat valenciana és considerada com una de les zones potencialment afectades per aquesta desertificació, ja que gran part del seu territori és àrid o semiàrid i a més les previsions assenyalen un augment de les superfícies seques produïdes pel canvi climàtic. Així, per tal de poder conèixer de primera mà i detectar aquests canvis en l'ecosistema, s'ha posat en marxa el projecte "Xarxa de seguiment de la biodiversitat i del canvi climàtic", que té com a finalitat establir i seguir parcel·les permanents en diversos parcs naturals de la Comunitat Valenciana. Amb aquestes parcel·les es pretén establir una xarxa que permeta fer un seguiment a llarg termini dels canvis de vegetació, de biodiversitat microbiana i de temperatura del sòl en el temps, per a detectar

efectes del canvi climàtic en alguns ecosistemes terrestres típics de la Comunitat Valenciana.

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà és un dels parcs naturals escollits per tal de desenvolupar aquest projecte pilot a causa de la variabilitat dels seus hàbitats, alguns d'ells exclusius en tot el territori valencià.

La idea naix de la col·laboració amb el Centre d'Investigacions sobre la Desertificació (CIDE), que és un centre mixt d'investigació format pel Consell Superior d'Investigacions Científiques, la Universitat de València i la Generalitat Valenciana, i que està dedicat a l'estudi de les causes, factors i processos de desertificació i el seu impacte sobre els ecosistemes, principalment, mediterranis.

Els resultats obtinguts es faran públics mitjançant la web del projecte i les xarxes socials, i serviran perquè els ciutadans puguen participar en aquest estudi d'investigació, puguen conèixer de primera mà l'observatori i també puguen conèixer les conseqüències que produeix el canvi climàtic a mitjà termini per tal de poder avançar cap a un món més sostenible.

La Ruta Blava del parc natural, "una volta per l'embassament" és la ruta més lleugera que hi ha senyalitzada oficialment. Us volem convidar a recórrer-la per dos motius principalment. Primer, per què després de les pluges del començament de l'any podreu gaudir d'un embassament ple, amb unes vistes meravelloses. I el segon motiu és perquè les brigades del parc natural han realitzat tasques d'adequació de l'itinerari, construint una passarel·la en la zona del Forn del Vidre, en la cua de l'embassament, que ens facilitarà el pas del barranc.

De La Ruta Groga "Els boscos del Mas de Boix" comentar-vos que hem fet un lleuger canvi en la ruta, ara podreu fer l'itinerari circular i a més, les brigades han reparat els murs de pedra del mirador del Mas de Boix.

Si el que ús agradaria és recórrer altres sendes, heu de saber que les brigades continuen netejant i habilitant sendes antigues que unien els pobles, masos, finques... Per exemple el treball d'adequació que han fet en el PR 75.8 Coratxà-Castell de Cabres, netejant el camí i a més reforçant les indicacions del Petit Recorregut.

També han estat treballant per a millorar la seguretat dels visitants. Podreu veure que han canviat i reparat tanques de fusta que per l'ús, el temps o vándals, havien sigut danyades, com és el cas de les tanques d'accés a la zona del forn del vidre o en el Mirador de les corbes del Teulatí, cap al Monestir.

I per últim destacar-vos els treballs que fan per a millora de la vegetació, com és la cura que tenen amb l'arbre monumental del Pi de les 12 branques, han desbrossat el seu perímetre i li han fet un aport de nutrients.

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

Aquests darrers mesos del 2019 han estat molt intensos pel que fa a les activitats de Comunicació i Divulgació:

Durant el mes d'*octubre* es va organitzar una ruta per descobrir algunes de les coves d'interés que alberga aquest espai protegit, partint des de Coratxà, com és a Cova de la Puntassa, la Cova de la Mestra o l'Avenc de l'Ase. També es va realitzar una passejada cultural per les construccions més destacades de dins del poble del Ballestar i dels afores, com l'ermita de la Trinitat, el safareig, les fonts, sènies i casetes de pastor, amb una molt bona acollida per part dels participants.

A més, es va celebrar el **Dia Mundial de les Aus Migratòries** amb una xarrada divulgativa a Rossell i l'exposició sobre la migració de les aus "VOLAR, VIATJAR, VIURE" a càrrec de SEO BirdLife València. Aquesta exposició també va visitar la localitat de la Pobla de Benifassà durant dues setmanes al mes següent.

En el mes de *novembre* es van complir les Jornades Europees de Patrimoni, enguany celebrades en el Ballestar i on es va visitar el poblat Iber i la zona de la Morranda. I per a celebrar la **Setmana Europea de la Prevenció de Residus** vam efectuar una ruta interpretativa per Fredes en la qual es va reflexionar sobre els residus plàstics i com poden arribar fins als llocs més recòndits.

Durant el mes de *desembre* es va realitzar una ruta interpretativa fins al Tossal del Rei, un cim amb història a 1.351 metres d'altitud, per a commemorar el **Dia Internacional de les Muntanyes**. A més, els últims dies de l'any es va celebrar el **Dia Mundial de la Diversitat Funcional**, organitzant una visita a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors amb material adaptat a la discapacitat visual.

I com sempre, continuem amb la campanya d'educació ambiental mensual a l'escola El Coll de la Pobla de Benifassà, pertanyent al CRA La Bardissa.

Moltes gràcies a tots els participants!

PROJECTE DE REINTRODUCCIÓ DEL CREBALÒS

Durant l'últim trimestre de l'any s'han publicat dos números de la *Gaseta del Crebalòs* on es descriuen les últimes novetats del projecte de reintroducció del trencalòs al Maestrat i que pretén donar-li difusió a tot el treball efectuat fins ara.

Del primer d'ells, el número 10, cal destacar els vols inicials efectuats per Boira i Bassi, els juvenils situats en la zona del *hacking* o nius artificials, així com els seus primers desplaçaments. També es parla sobre el voluntariat ambiental efectuat durant l'estiu gràcies a la col·laboració de FUNDEM, ELECTRA del Maestrazgo i APROCA CS. En el número 11 de la *Gaseta* es fa una retrospectiva del treball efectuat fins ara i de la divulgació que se'n fa del projecte, i es conta la breu estada a la Tinença de Gabàs, femella adulta alliberada.

En ambdós butlletins també es descriuen, com sempre, tots els desplaçaments i albiraments dels individus que formen part del projecte.

Si voleu conèixer en més detall aquestes i altres notícies relacionades amb el projecte de reintroducció del trencalòs al Maestrat, no dubteu en consultar la web del parc natural de la Tinença de Benifassà, en els enllaços:

- [La Gasetta del Crebalòs. Número 10. Octubre de 2019](#)
- [La Gasetta del Crebalòs. Número 11. Desembre de 2019](#)
- [Vídeo del projecte del CREBALÒS](#)

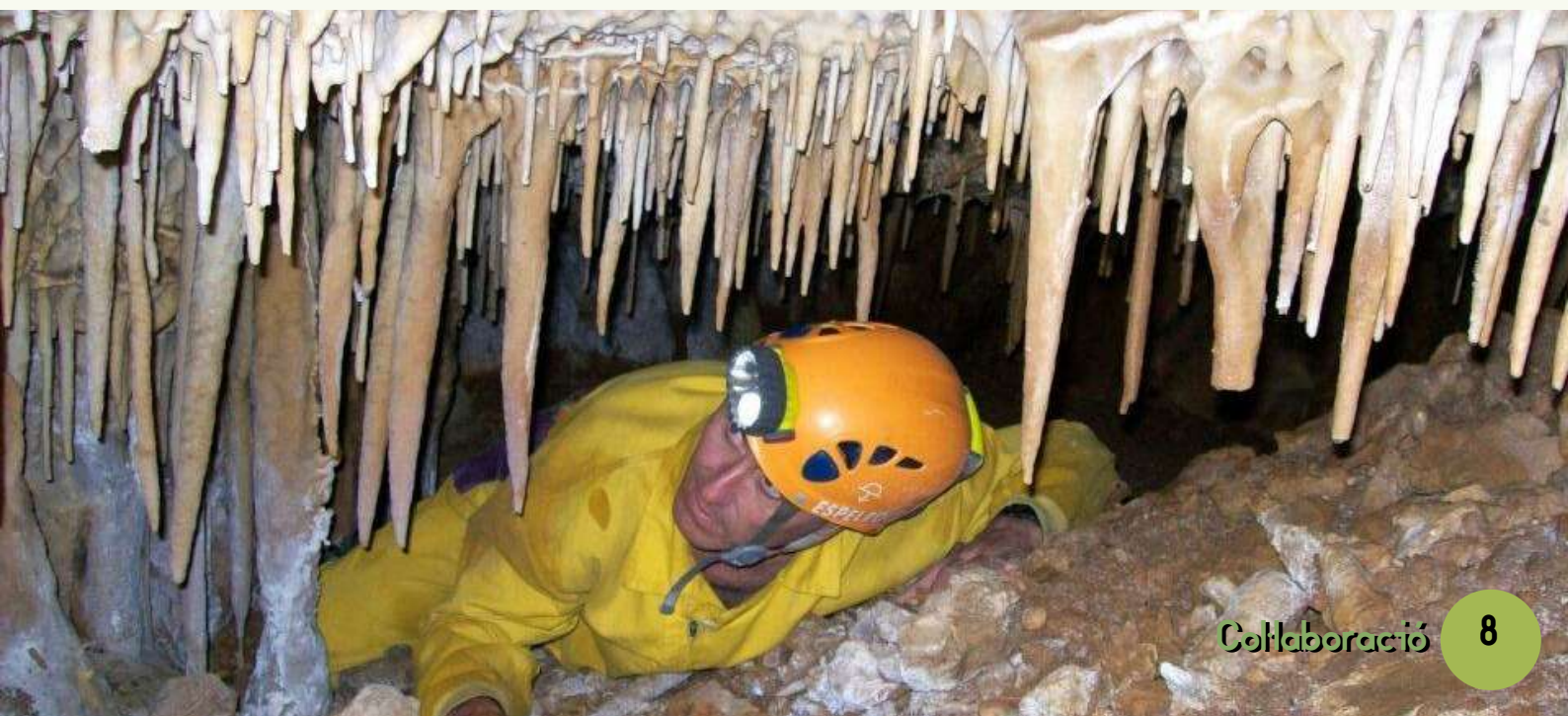

Juan Elias Ramos Barceló
Espeleòleg especialitzat en la Tinença de Benifassà

Les Coves al Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Tot el massís del parc natural de la Tinença de Benifassà se situa en terrenys sedimentaris, formats en el Secundari, quasi exclusivament en el Cretàcic i posteriorment alçats plegats i fracturats i fallats amb els moviments alpins. Per aquesta raó estan constituïts per estrats de roca calcària de gran grossària separats per capes de margues i en alguns casos per argiles gris-blavenques. Aquesta constitució podria induir-nos a suposar l'existència d'un potent carst amb nombroses i profundes cavitats, però per desgràcia això no he pogut confirmar-ho en els quasi trenta anys que porto catalogant cavitats en aquesta zona; els resultats són relativament pobres en aquest aspecte.

La gent que ha habitat aquesta terra durant molts anys considera que una cavitat natural és interessant per als seus objectius pràctics, quan el seu accés és relativament fàcil i no és massa profunda per a generar pors o perills, ja que serveix per a protegir-se de les inclemències del temps (pluja, vent, neu i sobretot pedra), tant per a les persones com per als animals domèstics. També s'han utilitzat xicotetes i recòndites cavitats per a amagar-se la persona mateixa o bé com a amagatall de les seues pertinences.

D'aquesta manera i per aquestes raons, la major part de les cavitats inventariades en la zona són abrics de poc recorregut i escàs interès espeleològic i que han rebut un nom, que acaba convertint-se en el topònim del lloc i esmentant-se en els documents que descriuen el paratge. Així, apareixen nombrosos esments de cavitats en documents medievals i posteriors, com les cartes de poblament o quan es descriuen límits d'una concessió o d'un litigi, relació de llocs d'abric o resguard del bestiar, descripció de camins públics, etc. En el nostre cas, els antics documents del convent, per exemple, són una interessant font d'informació ja que, fonamentalment, una cova és un punt de referència més permanent que uns altres utilitzats com a arbres singulars, construccions o fites.

És important tindre en compte, també, que només alguns d'aquests topònims s'han mantingut invariables al llarg del temps, perquè encara que no canvie la morfologia, canvia l'ús, l'amo, la seua utilització, etc. però resulta una labor molt interessant estudiar la variació del topònim amb el temps.

Malgrat l'esmentada escassetat de grans cavitats amb recorreguts i profunditats notables, el carst de la Tinença de Benifassà, amb els seus alts penyals i profunds barrancs, demostra cada vegada que plou torrencialment en la zona l'existència d'una xarxa de conductes que travessa el territori i condueix les aigües infiltrades a nombroses surgències que ragen amb força en el fons dels barrancs. Per tant, o bé no s'ha desenvolupat prou aquest carst perquè l'amplitud dels conductes ens permeten accedir a ells, o encara no hem trobat les boques apropiades per a introduir-nos en elles. Pot ser, també, que desobstruint algunes entrades o parts es podria accedir a algunes cavitats molt interessants.

Avenc del mas del Esquetxe

Avenc del Carlista

Avenc Mola del Convent

Així per exemple, l'Avenc del Carlista o del Mas de Simfores, situat en el terme municipal de La Pobla de Benifassà, és un pou vertical d'uns 42 metres de profunditat que per la seua morfologia i proximitat al fons del barranc podria ser un bon punt d'accés a l'interior del carst. Per desgràcia, el fons està ple de roques i restes d'animals, el que obliga a una neteja del fons o alguna de les obertures laterals. Curiosament la boca i diàmetre dels pous són tan amplis que he observat diverses vegades a un gran mussol que descansa en el seu terç superior.

També l'Avenc de Trençaladres descendeix per un pla inclinat en una successió de grans gurs fins a uns 54 metres de profunditat, on una acumulació de pedres i argila tapa el fons encara que hi ha possibilitats de desobstruir pels punts de drenatge.

Respecte al valor espeleològic de les cavitats, es poden citar una sèrie de coves i avencs que encara que no siguem gaire extenses, si que acumulen una sèrie d'interessants espeleotemes:

- En la Mola Rasa o Mola del Convent de l'antic terme de La Pobla se situen al peu del tallat superior la coneguda Cova del Drac horitzontal de caràcter laberíntic, i la sala lateral de l'Avenc 2 de la Mola del Convent amb formacions de colors molt purs ja que són poc visitades.

Cova del Drac

- En la Mola Mitjavila de l'antic terme de Coratxà destaquen la Cova Puntassa i l'Avenc de l'Ase, amb profunditat i recorregut suficient per a tindre un clar valor espeleològic.
- En les muntanyes de Bel, cal esmentar l'Avenc del Coll Ras o del Mas d'Insa amb una galeria lateral que posseeix moltes formacions i que aconseguix els 54 metres de profunditat. Molt a prop es troba l'Avenc del Mas de l'Esquetxe que fa uns 45 metres de profunditat i la seua galeria en la part final té abundants formacions.
- Finalment l'Avenc o Cova del Mas de Pau a Castell de Cabres, quasi en el límit amb Herbers, té un llarg i dificultós recorregut amb abundants formacions en el seu tram final.

Totes les fotos estan cedides per l'autor

Vols col·laborar amb nosaltres? envia els teus articles a la següent adreça:
parque_tinenbenifassa@gva.es

Redacció: Equip tècnic del PN

Centre d'Interpretació del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

C/ Trascasa, 2. El Ballestar (Castelló)

Telèfons: 964 715 720 - 650 412 497

Correu electrònic: parque_tinenbenifassa@gva.es

[Web del Parc Natural de la Tinença de Benifassà](#)

